

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE MEMBRIS ECCLE-||SIAE MILITANTIS,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XX. Libros hæreticorum abolendos esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53880](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53880)

mulatoribus conflata; nam Cassander dicit, ad veram Ecclesiam requiri duo, fidem in Christum, & pacem cum hominibus, & inde deducit eos, qui hostiliter insectantur Catholicos, vel Lutheranos, nō esse de Ecclesia, sed eos solū, qui cum omnibus pacem habent: ergo illi, qui sunt de Ecclesia, non possunt esse nisi occulti, & qui cum Catholicis simulant se hostes Lutheranorum, & cum Lutheranis hostes Catholicorum; nam Catholici non patiuntur in suo grege ullos, qui ostendunt vlllo signo externo, se fauere Lutheranis: inter Lutheranos quoque, etsi permittuntur in iisdem provinciis omnes sectæ, tamen nulla secta in suo grege patitur amicos aliarū sectarum, vt notum est: ergo isti pij, & pacifici viri necessariō sunt omnes ficti & simulati, aliud ore profitentes, aliud in corde cælantes, & similes Herodi, qui cum Ethnicis erat Ethnicus, cum Iudæis Iudæus; nam & Cæsar templum erexit, & simul Deo vero, vt Iosephus refert lib. 15. Antiquitat. cap. 13. & 14.

Adde, quod fateretur Cassander, suos istos collegas esse paucos & occultos, sed hinc apparet, eos non posse Ecclesiam constituere; nam Ecclesia est manifesta & visibilis adeo, vt à Domino Matth. 5. dicatur ciuitas supra montem posita. Denique, vera Ecclesia sine Pastoribus esse non potest, ad Ephes. 4. isti autem homines occulti nullos pastores habent, nec habere possunt, dum ita manent occulti; proinde nullam Ecclesiam habent.

CAPVT XX.

Libros hæreticorum abolendos esse.

OSTREMA restat quæstio de pœnis hæreticorum, quas post Ecclesiæ iudicium & declarationem, Principes politici infligere possunt ac debent. Incipiemus autem à libris eorum, ac breuiter ostendemus, libros hæreticorum iure interdicti, & exiuri. Idigitur probatur PRIMO ex antiqua & perpetua cōsuetudine, non solū Christianorum, sed etiam Ethnicorum.

PRIMO, refert Valerius Maximus lib. 1. cap. 1. quod cū Romæ reperti fuissent libri quidam, qui nonnihil videbantur

tur soluere religionem, Prator Vibanus, ex auctoritate Senatus, in conspectu populi eos cremauit. Marcus Tullius ~~lib. de natura Deorum~~ refert, Protagoram Abderitem quoddam libros noxios religioni scripsisset, Atheniensium iussu, vrbe atque agro exterminatum, librosque eius in concione combustos.

DEINDE, tempore Apostolorum, refert Lucas Actuum 19. multos ab Apostolis conuersos libros curiosos & vanos contulisse, & combussisse coram omnibus: & Clemens lib. 1. constituit. Apostol. cap. 7. dicit, Apostolos prohibuisse initio fidelibus libros Gentilium, & falsorum Prophetarum. Scribit etiam Eusebius lib. 7. hist. cap. 6. Dionysium Episcopum Alexandrinum, qui floruit circa annum C C. L. a fidelibus reprehensum, quoddam libros hæreticorum legeret.

CONSEQUENTE postea tempore, creuit zelus fidelium contra libros hæreticorum; Nam Nicænum Concilium libros Arii igni adiudicauit, vt Nicephorus testatur lib. 8. cap. 18. & Constantinus id executioni mandari iussit, proposita pœna capitis, si quis libros Arii occultasset, vt patet ex epistola eius apud Socratem, lib. 1. cap. 6. & Nicephorus lib. 8. cap. 25. Scribit etiam Socrates lib. 1. cap. 24. Marcellum Ancyranum damnatum fuisse, quoddam libros suorum errorum comburere nolisset; non enim recipiebantur ad pœnitentiam hæretici, nisi prius libros suos combussissent.

CIRCA eadem tempora Epiphanius in Synodo Cypri coacta, vetuit libros Origenis legi, vt Socrates lib. 6. cap. 9. historia refert, & Concilium Carthaginense IV. canon. 16. permittit solis Episcopis, vt tempore necessitatis libros hæreticorum legant. Non diu postea cum Nestorij hæresis in Concilio Ephesino damnata fuisset, libri quoque Nestorij in eodem Concilio interdicti fuere, & à Theodosio Imperatore exuri iussi, vt Liberatus refert capit. 10. Breuiarij, & exstat adhuc lex Theodosij, L. Damnato, C. de Hæreticis. Circa idem tempus prodiit lex Honorij & Theodosij, qua iubentur Mathematici omnes suos libros, in quibus aliquid est aduersum Catholicæ religioni, in oculis Episcoporum cremare, L. Mathematicos, C. de Episcopali audientia. PARI ratione in Concilio Chalcedonensi damnantur libri Eutycheris, & ab Imperatoribus Valeriano & Martiano feuera lege

lege prohibetur, ne vllus eos legere, aut habere audeat, sed omnes diligentissimè quæsti crementur, vt patet ex Concilio Chalcedonensi, act. 3. & ex ipsa lege, quæ adhuc exstat L. Quicumque, §. Nulli, & §. Omnes, C. de Hæreticis.

Eodem tempore B. Leo in epist. 91. ad Turbium, cap. 15. & 16. interdixit lectionem librorum hæreticorum quorumdã, & addidit eos Episcopos, qui eos in domibus fidelium haberi sinerent, hæreticos censendos; pauld pòst Gelasius in Concilio LXX. Episcoporum, vt haberet dist. 15. can. S. Romana, proposuit indicem hæreticorum, quorum libros a fidelibus vitandos esse dicit.

Postmodum in V. Synodo damnato Anthymo, damnatur etiam eius libri, & Iustinianus Imperator grauem penã statuit, nimirum amputationis manuum in eos, qui eiusmodi libros describunt, ac iussit vbique comburi, habetur hæc constitutio in prima actione Synodi V. & in Nouellis, constit. 42. B. Gregorius lib. 14. moralium, cap. 32. refert iussu Tyberij Imperatoris, crematum librum Eutychij, quem ipse Gregorius hæresis conuicerat.

In VII. etiam Synodo, act. 5. interduntur & comburi iubentur libri hæreticorum, & can. 9. excommunicantur, qui libros hæreticorum legunt. Concilium Constantiense sess. 8. confirmat decretum Concilij Romani, quo interdicta fuerat lectio librorum Ioannis VViclefi. Denique, Concilium Tridentinum indicem librorum hæreticorum fieri iussit, vt omnes scirent, qui libri cauendi & exurendi essent. Ex quo apparet, semper eandem fuisse consuetudinem in Ecclesia.

Accedit etiam in argumentum huius rei, quòd nulli ferè exstant libri veterum hæreticorum, quomodo enim euauerunt tot volumina Valentini, Marcionis, Arii, Eunomij, Nestorij, Pelagij, & aliorum, quibus sancti Patres respondent?

Probatur SECUNDO ratione; nam colloquia hæreticorum sunt periculosissima, & ideo diligenter vitanda, ergo multò magis libri sunt noxij & pestilentes, ac vitandi. Ad Roman. 16. *Rogo autem vos, fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab eis; nam per dulces sermones &*
benz.

benedictiones seducunt corda innocentum. 2. Timoth. 3. Hos deuita. Tit. 3. Hæreticum deuita. 2. epist. Ioan. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere in domū, nec Aue ei dixeritis.

S. IRENAEVS lib. 3. cap. 3. Tantum, inquit, Apostoli, & horum discipuli habuerunt timorem, ut neq; uerbo tenus communicarent alicui eorum, qui adulterauerant ueritatem.

S. CYPRIANVS lib. I. epist. 3. ad Cornelium: Declinent, inquit, fortiter, & euent dilectissimi fratres nostri uerba, & colloquia eorum, quorum sermo ut cancer serpsit. Et infra: Nulla cum talibus commercia, nulla conuiuia, nulla colloquia misceantur, simusq; ab eis tam separati, quam sunt illi ab Ecclesia profugi.

S. ATHANASIVS de S. Antonio in eius uita: Nunquam, inquit, Manichæis, aut aliis hæreticis saltem amicabilia uerba largitus est, denunciatus talium amicitiam, atque sermones, perditionem esse animæ. Sic etiam Arianos detestabatur, ut omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Et ipse B. Antonius iam moriturus: Hæreticorum, inquit, & schismaticorum uenena uitate, meumq; circa eos odium sectamini. scitis ipsi, quod nullus mihi, nec pacificus quidem sermo cum eis unquam fuerit. S. AVGVSTINVS in epist. 62. Hæreticum, inquit, sicut uitandum monemus, ne infirmos, & paruulos fallat, ita non abnuimus quibuscunq; modis possumus corrigendum, &c. S. LEO sermone 18. de passione Domini: Viperea, inquit, hæreticorum uitate colloquia, nihil uobis commune sit cum eis, qui solo sunt nomine Christiani. Hæc ille.

IAM igitur, si tantoperè uitanda sunt colloquia hæreticorum, quanto magis libri; nam oratio in libris scripta, est magis composita, & artificij plena, quam quæ in colloquijs usurpatur. DEINDE, est semper ad manus; nam conciones & colloquia sunt rata, & uerba ore prolata mox transeunt; at uerba in libris manent perpetuò, & semper nobis adsunt, nobiscum peregrinantur, nobiscum domi sedent. PRAETEREA libri magis sparguntur; potest enim aliquis per libros toti ferè orbi terrarum simul loqui, & multorum domos & cubicula libri penetrant, quos auctor libri nunquam uidit, & ad quos fortè nunquam admitteretur. DE-

NIQVE, experientia idem docet; nam Ioannes VVidicus vna voce paucissimos peruertit; docuit enim solum in Anglia, & ibi penè nullos reliquit sui erroris hæredes: at per librorum totam Boëmiam peruertit. vide Cochlaëum in historia Hussitarum.

AT CONTRA obijciunt. PRIMO, quia multa bona sunt in libris hæreticorum, & stultum videtur, propter aliqua mala priuare se etiam bonis: & confirmatur, quia alioqui multorum Patrum scripta comburenda erunt. Item, quia Ecclesia tolerat libros Gentilium, Iudæorum, Turcarum, & veterum etiam hæreticorum, vt Origenis, Terrulliani, Eusebij, Pelagij.

RESPONDEO, veritatem quidem non esse negandam, tamen nec legendam in libris hæreticorum; nam, vt ibi est, nocet, non prodest. Scribit B. Gregorius lib. 5. moral. cap. 15. hoc esse proprium hæreticorum, vt veris falsa permisceant, & bonis mala; nam si sola falsa & mala dicerent, ab omnibus repellerentur; si sola vera & bona, hæretici non essent. Itaque omnia miscant, vt ex malis bona inficiant, & per bona mala sua abscondant; quæ etiam causa est, cur Christus & Apostoli prohiberent Dæmones vera dicere, ne videlicet per ea vera fidem sibi acquirerent, & postea falsa etiam illis crederentur. Luc. 4. Dominus non sinebat Dæmones dicere; Tu es Christus Filius Dei. Et Actor. 16. Paulus prohibuit Diabolo dicere? Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

Præterea, etiam non decet, vt veritas ab hæreticis suscipiatur, qui hostes sunt veritatis: vt scribit Gellius lib. 18. cap. 8. apud Lacedæmonios, cum de summa Reipublicæ ageretur, vir quidam disertus & doctus, sed improbus & impurus. optimam sententiã dixit, quæ cum placeret omnibus, & iuxta eam decretum faciendum videretur, & tamen ferre non possent, vt optimum consilium turpitudine auctoris foederetur, electus est vir quidam grauissimus, qui omnium consensu eandem sententiã diceret, & nulla prioris habita mentione, huius sententiã in decretum referretur.

Ad PRIMAM confirmationem de scriptis Patrum, respondeo in primis, Patres non esse hostes Ecclesiæ, & eorum errata non hæreses, sed humanos esse errores. Præterea, er-

rores

rores Patrum esse errores extinctos & mortuos, qui nocere non possunt; nam error nocet quamdiu defenditur pertinaciter: Patrum autem errores non fuerunt detecti, dum Patres ipsi viuerent, alioqui enim vel ipsi eos emendassent, vel ab Ecclesia eiecti fuissent: sed post mortem eorum detecti, notatiq; sunt, & ab omnibus improbati, sicut etiam ab ipsis improbantur, si viuerent.

Ad illud de Gentilibus dico, eos tolerari, quia non nocent, cum sint errores mortui; nulli enim nunc sunt, qui non rideant dogmata Gentilium; nec vnquam audimus Christianos deprauatos libris Gentilium, deficere ad Gentilismum, vt quotidie deficiunt ad hæreticos; quia verò tempore Apostolorum multi erant, qui propugnabāt dogmata Gentilium; Clemens scribit interdictos fuisse Gentilium libros, lib. I. Constitut. cap. 7. & eadem de causa prohibentur libri Gentilium in Concilio Carthagenensi IV. cap. 16.

Ad illud de Iudæorum & Turcarum libris dico, libros Iudæorum & Turcarum melioris cōditionis esse, quàm hæreticorum; illi enim sunt aperti hostes Christianorum, nec fallunt sub nomine Christiano, vt hæretici faciunt. Itaq; etiam simplicissimi quique nōrunt discernere dogmata Iudæorum & Turcarum à Christianis dogmatibus; discernere autē hæreses non possunt, nisi homines valde docti. Præterea etiam Iudæorum & Turcarum libri prohibentur, quando continent blasphemias in Christum, aut iudicantur perniciosi Christianis, vt patet de Talmud Iudæorum.

Ad illud de Origine, Tertulliano, Eusebio, Pelagio, dico, eorum libros permitti, quia hæreses illæ sunt extinctæ, & libri illi profuant propter antiquitatem.

Argumentum SECUNDVM, ex Paulo, qui 1. Thess. 5. dicit: *Prophetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est, tenete.* est enim sensus; Si quis futura prædicat, vel Scripturas interpretetur, aut verbo, aut scripto, nolite reiicere, sed audite, vel legite, & quod Catholicæ fidei consonum est, accipite, reliquum omittite.

RESPONDEO, Apostolus loquitur de prophetia & scriptis, quæ nōdum constat, an sint bona vel mala, & talia non vult reiici, nisi prius examinata; sed quādo scriptum aliquod iam est examinatum, & constat esse malum, vult omnino reiici,

reiici,

reici, & talia sunt scripta omnia, quæ nobis prohibentur; sunt enim probata, id est, examinata omnia, & ideo prohibita, quia mala reperta sunt.

Deinde, licet Apostolus ad totam Ecclesiam scribat, tamen nō vult omnia fieri ab omnibus, sed ab iis, qui possunt, & quibus ex officio incumbit, sicut cū ad Vniuersitatem aliquam mittuntur articuli aliqui suspecti examinandi, non ad omnes, qui sunt in Vniuersitate, pertinet eos examinare, sed solū ad Magistros, vel quos ipsi designauerint; ita igitur cū Apostolus iubet, in Ecclesia examinari prophetias, & Scripturarum interpretationes, certè non vult hoc fieri à factoribus & ceterariis, sed ab Episcopis, & aliis, quos Episcopi sibi adiungunt.

ALIUD argumentum sumunt ex testimoniis quatuor veterum Patrum, Dionysij Alexandrini, Theophyli, item Alexandrini, B. Hieronymi, & Gelasij; nam DIONYSIVS, vt scribit Eusebius lib. 7. hist. cap. 6. cū reprehenderetur quod libros hæreticorum legeret, respondit, se visionem habuisse, qua sibi dicebatur: *Lege omnia, quæ in manus tuas veniunt, valebis enim omnia expendere & probare.* THEOPHYLVS quoque cū argueretur quod Origenem legeret, respondit, vt Socrates refert libro 6. historiae, capit. 15. se legere, vt quod bonum est exciperet, quod malum respiceret. BEATVS HIERONYMVS in epistola ad Alexandrum & Minerium, dicit, se legere libros hæreticorum, vt bona inde excerpere, etiam si sciat, aliquos propterea de se murmurare.

GELASIVS in ~~tomō de vinculo anathematis~~, probate volens, posse Concilium Chalcedonense partim recipi, partim non recipi, affert exemplum librorum hæreticorum, qui partim recipiuntur, partim reiciuntur, & allegat illud: *Omnia probate, quod bonum est tenete.*

Ad hoc vltimum respondeo, exemplum Gelasij in eo consistere, quod sicut in Concilio Chalcedonensi quædam erant bona, quædam mala; & quædam recipienda, quædam reicienda, ita & in libris hæreticorum: non tamen vale dicere, posse recipi libros ipsos hæreticorum propter vera admixta, sicut recipitur Concilium Chalcedonense; nam alia ratio est Concilij sanctorum Patrum, alia librorum hæreticorum, vt diximus, quanquam veritas ipsa inserta libris hæreticorum.

hæreticorum bona sit, & recipienda, si tamen alibi reperia-
tur; verba eius hæc sunt: *Nunquid nam in ipsorum hæreti-
corum libris non multa, quæ ad Veritatem pertineant, posi-
ta leguntur? Nunquid nam ideo Veritas refutanda est, quia
illorum libri, ubi prauitas inest, refutantur? Aut ideo prauis
libris suscipiendi sunt eorum, quia Veritas, quæ illic inserta
est, non negatur?*

Ad alia respondeo. PRIMVM, ex his locis colligi, semper
in Ecclesia fuisse morem vitandi lectionem librorum hæ-
reticorum, alioqui enim nemo istos Patres reprehendisset.
DICO SECUNDO, semper concessum fuisse, & modò etiam
concedi Episcopis, & aliis multis lectionem librorum hæ-
reticorum, & ideo non mirum, si Dionysius & Theophilus,
qui Patriarchæ erant, & S. Hieronymus, qui semper doctissi-
mus est habitus, poterant suo iure omnes libros legere. Di-
CO TERTIO, nullam tunc fortassè fuisse legem vniuersalis
Ecclesiæ, sed solùm consuetudinem de non legendis libris
hæreticorum, exceptis libris Arii; at nunc lex est Ecclesiæ
vniuersalis, cui parendum est.

CAPVT XXI.

*Posse hæreticos ab Ecclesia damnatos, tempora-
libus pœnis, & etiam morte mulctari.*

IOANNES Hufs artic. 14. in Concilio Constans-
tensi, sess. 15. recitato, asseruit, non licere hæreti-
cum incorrigibilem tradere seculari potestati, &
permittere comburendum. Idem Lutherus in ar-
tic. 33. & in assertionem eiusdem. Nec nouus est error; nam e-
tiam Donatistæ olim idem docuerunt, vt Parmenianus, Pe-
tilianus, & Gaudentius, vt Augustinus testatur lib. 1. contra
epistolam Parmeniani, cap. 7. / Lib. 2. contra literas Periliani,
cap. 10. / lib. 2. contra epistolam Gaudentij, cap. 17. & 26. & e-
pist. 50. ad Bonifacium.

Contrarium docent omnes Catholici, & aliqui etiam ex
hæreticis. Nam Calvinus posteaquam Michaëlem Serue-
rum tanquam hæreticum publicè supplicio extremo affe-
cisset, & ab aliis sectariis argueretur, libellum edidit, in quo
KKkk demon-